

PRESUDA SUDA

4. listopada 1991. (*)

„Sloboda pružanja usluga – Zabrana širenja informacija o klinikama u kojima se obavljaju dobrovoljni prekidi trudnoće u drugim državama članicama”

U predmetu C-159/90,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 177. Ugovora o EEZ-u, koji je uputio High Court, Dublin (Visoki sud, Dublin, Irska), u postupku koji se pred njim vodi između

Society for the Protection of Unborn Children Ireland Ltd

i

Stephena Grogana i dr.,

o tumačenju članaka 59. do 66. Ugovora o EEZ-u,

SUD,

u sastavu: O. Due, predsjednik, G. F. Mancini, T. F. O' Higgins, J. C. Moitinho de Almeida, G. C. Rodríguez Iglesias, M. Díez de Velasco, predsjednici vijeća, Sir Gordon Slynn, C. N. Kakouris, R. Joliet, F. A. Schockweiler, F. Grévisse, M. Zuleeg, P. J. G. Kapteyn, suci,

nezavisni odvjetnik: W. Van Gerven,

tajnik: D. Louterman, glavna administratorica,

uzimajući u obzir pisana očitovanja koja su podnijeli:

- za Society for the Protection of Unborn Children Ireland Ltd, James O' Reilly, SC, i Anthony M. Collins, *barrister-at-law*, koji djeluju po uputama Collins, Crowley & Co., *solicitors*,
- za S. Grogana i dr., Mary Robinson, SC, i Seamus Woulfe, *barrister-at-law*, koji djeluju po uputama Taylor & Buchalter, *solicitors*,
- za irsku vladu, Louis J. Dockery, *chief state solicitor*, u svojstvu agenta, uz asistenciju Dermota Gleesona, SC, i Aindriasa O'Caoimha, *barrister-at-law*,
- za Komisiju Europskih zajednica, Karen Banks, članica pravne službe, u svojstvu agenta,

uzimajući u obzir izvještaj za raspravu,

saslušavši usmena očitovanja koja su iznijeli Society for the Protection of Unborn Children Ltd, koje zastupaju James O' Reilly, SC, i Shane Murphy, *barrister-at-law*, S. Grogana i dr., koje zastupaju John Rodgers, SC, i Seamus Woulfe, *barrister-at-law*, irske vade i Komisije, na raspravi održanoj 6. ožujka 1991.,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 11. lipnja 1991.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Rješenjem od 5. ožujka 1990. koje je Sud zaprimio 23. svibnja 1990. High Court Dublin (Visoki sud, Dublin) uputio je, na temelju članka 177. Ugovora o EEZ-u, tri prethodna pitanja o tumačenju prava Zajednice, a osobito članka 60. Ugovora o EEZ-u.
- 2 Ta su pitanja postavljena u okviru spora između Society for the Protection of Unborn Children Ireland Ltd (u daljnjem tekstu: SPUC), s jedne strane, i S. Grogana i četrnaestorice drugih predstavnika studentskih udruga, s druge strane, u vezi sa širenjem u Irskoj detaljnih informacija o nazivu i sjedištu klinika druge države članice u kojoj se obavljaju medicinski prekidi trudnoće.
- 3 U Irskoj je pobačaj uvijek bio zabranjen, najprije na temelju prava kao što je *common law*, zatim zakonom. Relevantne odredbe koje su trenutačno na snazi su članci 58. i 59. Offences Against the Person Acta (Zakon o kaznenim djelima protiv osoba) iz 1981. preuzeti u Health (Family Planning) Actu (Zakon o zdravlju - planiranju obitelji) iz 1979.
- 4 Ustavnim amandmanom odobrenim na referendumu 1983. u irski je Ustav u članak 40. stavak 3 uvršten treći podstavak koji glasi: „Država priznaje pravo nerođenog djeteta na život. Uzimajući u obzir jednako pravo majke na život, obvezuje se u svojim zakonima poštovati to pravo i, kada je to moguće, svojim zakonima braniti i dokazivati to pravo.”
- 5 Prema sudskoj praksi irskih sudova (High Court (Visoki sud), presuda od 19. prosinca 1986. i Supreme Court (Vrhovni sud), presuda od 16. ožujka 1988., The Attorney General at the relation of the Society for the Protection of Unborn Children Ireland Ltd/Open Door Counselling Ltd i Dublin Wellwoman Centre Ltd, 1988 Irish Reports 593), članak 40. stavak 3. treći podstavak irskog Ustava zabranjuje djelatnost kojom se trudnim ženama koje se nalaze na irskom državnom području pomaže da putuju u inozemstvo da se tamo obavi medicinski prekid trudnoće, osobito dajući im informacije o nazivu i sjedištu jedne ili više određenih klinika u kojima se obavlja medicinski prekid trudnoće, kao i o načinima kontaktiranja s tim klinikama.
- 6 SPUC, tužitelj u glavnom postupku je društvo osnovano u skladu s irskim zakonom, osobito radi sprječavanja nekažnjavanja pobačaja te radi priznanja, obrane i

promicanja ljudskog života od trenutka začeća. S. Grogan i drugi, tuženici u glavnom postupku, tijekom godine 1989./1990. bili su članovi uprava studentskih udruga koje su izdavale publikacije namijenjene studentima. One su donosile informacije o mogućnosti legalnog medicinskog prekida trudnoće u Ujedinjenoj Kraljevini, kao i o nazivu i sjedištu određenih klinika u Ujedinjenoj Kraljevini u kojima se obavljaju takvi zahvati te o načinima kontaktiranja s navedenim klinikama. Neosporno je da studentske udruge nisu bile u vezi s klinikama koje imaju poslovni nastan u drugoj državi članici.

- 7 U rujnu 1989. SPUC je zatražio od tuženikâ u glavnom postupku, u svojstvu predstavnikâ njihovih udruga, da se obvežu da, tijekom akademske godine 1989./1990., neće objavljivati navedene informacije. Kako SPUC od navedenih tuženika nije dobio odgovor, obratio se High Courtu (Visoki sud) kako bi ishodio mišljenje o nezakonitosti širenja takvih informacija kao i nalog kojim se zabranjuje njihovo širenje.
- 8 Presudom od 11. listopada 1989. High Court (Visoki sud) je, prije odlučivanja o zabrani koju zahtijeva tužitelj, na temelju članka 177. Ugovora o EEZ-u odlučio uputiti Sudu prethodna pitanja. Na tu je presudu podnesena žalba pred Supreme Courtom (Vrhovni sud) koji je, 19. prosinca 1989. dopustio zatraženu zabranu, ali nije promijenio odluku High Courta (Visoki sud) da se Sudu upute prethodna pitanja. Usto, svakoj od stranaka dopušteno je High Courtu (Visoki sud) uputiti zahtjev radi izmjene odluke Supreme Courta (Vrhovni sud) s obzirom na presudu Suda u vezi s prethodnim pitanjem.
- 9 High Court (Vrhovni sud), smatrajući, kao što je to već naveo u presudi od 11. listopada 1989., da spor ukazuje na probleme oko tumačenja prava Zajednice, odlučio je obustaviti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
 - „1. Potpadaju li djelatnosti ili postupci organizirani radi obavljanja pobačaja ili medicinskog prekida trudnoće pod definiciju „usluga” u smislu članka 60. Ugovora o EEZ-u?
 2. Ako ne postoje mjere koje predviđaju usklađivanje zakonodavstava država članica što se tiče djelatnosti ili postupaka organiziranih radi obavljanja pobačaja ili medicinskog prekida trudnoće, može li država članica zabraniti širenje detaljnih informacija o nazivu i sjedištu jedne ili više određenih klinika u drugoj državi članici u kojoj se obavljaju pobačaji i o načinima kontaktiranja s tom klinikom ili tim klinikama?”
 3. Dodjeljuje li pravo Zajednice osobi koja ima boravište u državi članici A pravo na širenje detaljnih informacija o nazivu i sjedištu jedne ili više određenih klinika u državi članici B u kojoj se obavljaju pobačaji i o načinima kontaktiranja s tom klinikom ili tim klinikama, ako je pobačaj zabranjen kako ustavom tako i kaznenim zakonom države članice A ali je, uz određene uvjete, zakonit u državi članici B?”
- 10 Za širi prikaz okolnosti spora u glavnom postupku, tjeka postupka te pisanih očitovanja koja su podnesena Sudu, upućuje se na izvještaj za raspravu. Ti su dijelovi spisa preuzeti u nastavku samo u mjeri u kojoj je to nužno za odlučivanje Suda.

Nadležnost Suda

- 11 U svojim pisanim očitovanjima Komisija je istaknula da nije bio jasan odgovor na pitanje o tomu je li zahtjev za prethodnu odluku donesen u okviru glavnog postupka ili u postupku izdavanja naloga za zabranu.
- 12 S tim u vezi valja podsjetiti, kako je Sud naveo u svojoj presudi od 21. travnja 1988., Pardini, t. 11. (338/85, Zb., str. 2041.) da se nacionalni sudovi mogu obratiti Sudu radi prethodnog postupka predviđenog člankom 177. Ugovora samo ako se pred njima vodi spor u kojem se od njih traži donošenje odluke u kojoj se može uzeti u obzir presuda o prethodnom pitanju. Međutim, Sud nije nadležan ispitati zahtjev za prethodnu odluku ako je u trenutku njegovog upućivanja, postupak pred sudom koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku već dovršen.
- 13 Kada je riječ o ovom postupku valja primijetiti da, ako se High Court (Visoki sud), obratio Sudu u okviru postupka zabrane, Supreme Court (Vrhovni sud) mu je izričito dopustio da odobrenu zabranu izmijeni s obzirom na presudu Suda o prethodnoj odluci. Međutim, ako su prethodna pitanja upućena u okviru glavnog postupka, High Court (Visoki sud) će morati riješiti taj predmet odlukom o *meritumu*. U oba slučaja od suda koji je uputio zahtjev traži se da donese odluku u kojoj se može uzeti u obzir presuda o prethodnom pitanju. Stoga je tom sudu dopušteno da na temelju članka 177. Ugovora uputi prethodna pitanja Sudu, koji je nadležan na njih odgovoriti.
- 14 Sa svoje strane, SPUC je istaknuo da se u ovom postupku ne postavlja pitanje vezano uz pravo Zajednice i da Sud treba odbiti odgovoriti na upućena pitanja. S jedne strane, tuženici u glavnom postupku širili su dotične informacije izvan svake gospodarske djelatnosti što isključuje primjenu pravila Ugovora o slobodi pružanja usluga čije je tumačenje zatraženo. S druge strane, s obzirom na to da se djelatnost informiranja u potpunosti odvijala u Irskoj i nije se odnosila na ijednu drugu državu članicu, ona nije obuhvaćena navedenim odredbama Ugovora.
- 15 U tom je pogledu dostatno utvrditi da su okolnosti na koje se poziva SPUC obuhvaćene *meritumom* pitanja koja je uputio nacionalni sud. Stoga, ako se one mogu uzeti u obzir da bi se odgovorilo na ta pitanja, ona nisu relevantna kad je riječ o ocjeni nadležnosti Suda za odlučivanje o prethodnom pitanju (vidjeti presudu od 28. lipnja 1984., Moser, 180/83. Zb., str. 2539.). Stoga valja pristupiti razmatranju upućenih pitanja.

Prvo pitanje

- 16 Svojim prvim pitanjem nacionalni sud u biti pita smatra li se medicinski prekid trudnoće, obavljen u skladu sa zakonom države u kojoj je izveden, uslugom u smislu članka 60. Ugovora.
- 17 Na temelju prvog stavka navedene odredbe, uslugama u smislu Ugovora smatraju se one usluge koje se uobičajeno obavljaju uz naknadu, u mjeri u kojoj nisu uređene odredbama koje se odnose na slobodu kretanja robe, kapitala i osoba. Drugi stavak, točka (d) istog članka 60. izričito navodi da usluge uključuju djelatnosti slobodnog zanimanja.

- 18 Ipak, valja istaknuti da je prekid trudnoće, koji se zakonski obavlja u više država članica, medicinska djelatnost koja se uobičajeno obavlja uz naknadu i može se obavljati kao slobodno zanimanje. U svakom slučaju, u presudi od 31. siječnja 1984., Luisi i Carbone, t. 16. (286/82 i 26/83, Zb., str. 377.) Sud je već ocijenio da medicinske djelatnosti potpadaju pod područje primjene članka 60. Ugovora.
- 19 SPUC ipak smatra da se medicinski prekid trudnoće ne treba smatrati uslugom jer je jako nemoralan i podrazumijeva uništenje života treće osobe, to jest djeteta koje se treba roditi.
- 20 Bez obzira na vrijednost takvih argumenata s moralnog stajališta, valja smatrati da oni ne mogu utjecati na odgovor na prvo upućeno pitanje. Naime, nije na Sudu da zamijeni svoju ocjenu ocjenom zakonodavca država članica u kojima se dotične djelatnosti zakonski obavljaju.
- 21 Stoga na prvo pitanje suda koji je uputio zahtjev valja odgovoriti da se medicinski prekid trudnoće, obavljen u skladu sa zakonom države u kojoj je izveden, smatra uslugom u smislu članka 60. Ugovora.

Drugo i treće pitanje

- 22 S obzirom na okolnosti glavnog postupka valja smatrati da svojim drugim i trećim pitanjem nacionalni sud u biti pita protivi li se pravu Zajednice da država članica u kojoj je zabranjen medicinski prekid trudnoće studentskim organizacijama zabrani širenje informacija o nazivu i sjedištu klinika druge države članice u kojoj se zakonski obavljaju dobrovoljni prekidi trudnoće kao i o načinima kontaktiranja s tim klinikama kada klinike o kojima je riječ nisu ni na koji način povezane sa širenjem tih informacija.
- 23 Iako se pitanja suda koji je uputio zahtjev odnose na pravo Zajednice u cjelini, Sud smatra da se njegovo razmatranje treba usredotočiti na odredbe iz članka 59. i sljedećih Ugovora o EEZ-u posvećenih slobodi pružanja usluga kao i argumentu o temeljnim pravima o čemu je opširno raspravljano u očitovanjima koja su podnesena Sudu.
- 24 Kao prvo, što se tiče odredaba iz članka 59. Ugovora koje zabranjuju svako ograničenje slobode pružanja usluga, iz okolnosti glavnog postupka proizlazi da je između djelatnosti studentskih udruga koje S. Grogan i dr. predstavljaju i medicinskih prekida trudnoće koje obavljaju klinike u drugoj državi članici veza previše slaba da bi se zabrana širenja informacija mogla smatrati ograničenjem iz članka 59. Ugovora.
- 25 Naime, situacija u kojoj studentske udruge koje šire informacije, koje su predmet u glavnom postupku, ne surađuju s klinikama čije adrese objavljuju, razlikuje se od one zbog koje je donesena presuda od 7. ožujka 1990., GB-Inno-BM (C-362/88, Zb., str. I-667.) u kojoj je Sud ocijenio da zabrana širenja komercijalnog oglašavanja može predstavljati prepreku slobodi kretanja robe i stoga se treba ispitati s obzirom na članke 30., 31. i 36. Ugovora.
- 26 Međutim, informacije na koje se odnose prethodna pitanja ne šire se za račun poduzetnika s poslovnim nastanom u drugoj državi članici. Upravo suprotno, te

informacije odražavaju slobodu izražavanja i informiranja, neovisno o gospodarskoj djelatnosti koju obavljaju klinike s poslovnim nastanom u drugoj državi članici.

- 27 Iz toga svakako slijedi da se zabrana širenja informacija u okolnostima kao što su one u glavnom postupku ne može smatrati ograničenjem u smislu članka 59. Ugovora.
- 28 Kao drugo, valja ispitati argument tuženika u glavnom postupku prema kojemu se zabrana o kojoj je riječ, u mjeri u kojoj se temelji na ustavnom amandmanu odobrenome 1983., protivi odredbi iz članka 62. Ugovora o EEZ-u prema kojoj države članice ne uvode nova ograničenja slobode pružanja usluga koja postoji na dan stupanja Ugovora na snagu.
- 29 U tom je pogledu dostatno utvrditi da odredba iz članka 62., koja ima komplementaran karakter u odnosu na odredbe iz članka 59., ne može zabraniti ograničenja koja ne potpadaju pod područje primjene potonjeg članka.
- 30 Kao treće i zadnje, tuženici u glavnom postupku smatraju da je zabrana kao što je ona u glavnom postupku protivna temeljnim pravima, a osobito slobodi izražavanja i informiranja posebno priznatoj člankom 10. stavkom 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.
- 31 U tom pogledu valja podsjetiti da, kako to među ostalim proizlazi iz presude od 18. lipnja 1991., *Elleniki Radiophonia Tiléorassi*, t. 42. (C-260/89, Zb., str. I-2951.), kada nacionalni propis potpada pod područje primjene prava Zajednice, Sud, povodom zahtjeva za prethodnu odluku, mora dati nacionalnom sudu sve elemente tumačenja koji su mu potrebni za ocjenu sukladnosti tog propisa s temeljnim pravima, a čije poštovanje Sud jamči, a osobito s onima koja proizlaze iz Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Nasuprot tomu, Sud nije nadležan ako propis ne potpada pod pravni okvir Zajednice. S obzirom na okolnosti predmeta u glavnom postupku i uzimajući u obzir prethodne zaključke o dosegu odredaba članaka 59. i 62. Ugovora, takav je slučaj zabrane koja je predmet spora koji se vodi pred sudom koji je uputio zahtjev.
- 32 Stoga na drugo i treće pitanje koje je uputio nacionalni sud valja odgovoriti da se pravu Zajednice ne protivi da država članica u kojoj je zabranjen medicinski prekid trudnoće studentskim organizacijama zabrani širenje informacija o nazivu i sjedištu klinika druge države članice u kojoj se zakonski obavljaju dobrovoljni prekidi trudnoće kao i o načinima kontaktiranja s tim klinikama kada klinike o kojima je riječ nisu ni na koji način povezane sa širenjem tih informacija.

Troškovi

- 33 Troškovi irske vlade kao i Komisije Europskih zajednica, koje su Sudu podnijele očitovanja, ne nadoknađuju se. Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka.

Slijedom navedenog,

SUD,

o pitanjima koja je rješenjem od 5. ožujka 1990. uputio High Court, Dublin (Visoki sud u Dublinu), odlučuje:

- 1. Medicinski prekid trudnoće obavljen u skladu sa zakonom države u kojoj se obavlja jest usluga u smislu članka 60. Ugovora o EEZ-u.**
- 2. Pravu Zajednice ne protivi se da država članica u kojoj je zabranjen medicinski prekid trudnoće studentskim organizacijama zabrani širenje informacija o nazivu i sjedištu klinika druge države članice u kojoj se zakonski obavljaju dobrovoljni prekidi trudnoće kao i o načinima kontaktiranja s tim klinikama kada klinike o kojima je riječ nisu ni na koji način povezane sa širenjem tih informacija.**

Objavljeno na javnoj raspravi u Luxembourg 4. listopada 1991.

[Potpisi]

* Jezik postupka: engleski